



T.C.  
ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI  
ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ  
BATI AKDENİZ ORMANCILIK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ



# ARAŞTIRMA BÜLTENİ

## ALAGEYİK (*Dama dama* L. 1758) ÜRETİM VE YERLEŞTİRME TEKNİKLERİ

### GİRİŞ

Asya, Avrupa ve Afrika gibi üç kıtanın geçiş noktasında bulunan ülkemiz, topoğrafik yapı ve iklim özellikleri nedeniyle zengin bitki ve hayvan çeşitliliğine sahiptir. Son doğal popülasyonunun ülkemizde yaşadığı bilinen alageyiklerin sağlıklı envanteri, davranışlarının belirlenmesi, hastalık ve üreme sorunlarının tespiti ve çözümü, doğal yaşama ortamlarında yapılacak iyileştirme çalışmalarıyla türün çoğalmasını ve uzun vadede ülkemizde yaşadığı bilinen diğer bölgelere taşınmasını amaçlayan bu çalışma, Milli Parklar Av ve Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü ve Akdeniz Üniversitesi Burdur Veterinerlik Fakültesi işbirliğiyle Antalya-Düzlerçamı'nda yürütülmüştür.

Fosil kayıtlarından Avrupa'da yaygın olarak bulunduğu bilinen alageyiğin, son buzul çağında neslinin tükendiği uzmanlarca öne sürülmektedir. Önce Romalılar, daha sonra Rodos şövalyeleri ve Osmanlılar tarafından Anadolu'dan Avrupa ülkelerine yeniden yerleştirme işlemi ile önceleri park ve çiftliklerde beslenen tür, önce kıtada sonra tüm dünyada av hayvanı olarak yaygınlaştırılmıştır. Günümüzde Antalya-Düzlerçamı yöresinde az sayıda Alageyik kalmıştır.

Yetişkin erkek bireyler, içi dolu gösterişli boynuzlara sahiptirler. Altı aylıkken çıkmaya başlayan boynuzlar, bir yıl kalır ve sonraki mayısta düşer. İkinci yaştan itibaren erkeklik eşey hormonu salgısı ile ilişkili olarak çıkan boynuzlar, her yıl Nisan ayında düşer, 3-4 hafta sonra başlayan yeni boynuz çıkışı 14 haftada tamamlanır. Erkek bireylerde sperm üretiminin 14 aylık olduklarında başladığı ancak, fiziksel olgunluğa ulaştıkları 5-6 yaşında kendi

çiftleşme alanlarını belirledikleri gözlenmiştir. Dişilerde boynuz yoktur, doğumu izleyen 15. ve 16. aylarda olgunluğa ulaşarak çiftleşirler. Çiftleşme Eylül-Ekim aylarında olur, gebelik 230 gündür. Mayıs ayının son haftasıyla haziran ortasına kadar süren doğum periyodunda genellikle tek yavru dünyaya gelir. Alageyiklerin doğal ortamda yaşama sürelerinin 12-18, nadiren 20 yıldır.

### YAPILAN ÇALIŞMALAR

Çalışmada değişik envanter yöntemleri kullanılarak doğal ortamdaki hayvanlar ve davranışları tespit edilmiş, arazi kullanımları ortaya konulmuş, sorunları belirlenerek yaşama ortamlarının iyileştirilmesi çalışmaları sürdürülmüş, bu kapsamda eski istasyonda bulunan hayvanlar, yeni üretim istasyonuna taşınmıştır.

Düzlerçamı'nda alageyiklerin kullanım alanı olarak belirlenen 8100 hektar alanın 4300 hektarında alageyiklerin yoğun olarak buldukları tespit edilmiştir. Doğal yaşama ortamında yapılan envanterlerde tespit edilen 50-60 adet alageyik sayısının, sahanın taşıma kapasitesinin altında olduğu görülmüştür. Saha iyileştirme çalışmalarının yanı sıra koruma sağlandığı takdirde doğal alanın, 8-10 adet/ 100 ha hesabıyla 800 bireyi barındıracak kapasitede olduğu düşünülmektedir. Üretim istasyonlarında ise durum farklı olup, Avrupa'da birçok park ve çiftliklerde 100 hektarlık alanda 43 adete varan alageyik tespit edilmiştir. Kontrol altındaki alanlarda 20-30 adet/100 ha geyiğin normal olduğunu belirtilmektedir. Düzlerçamı'nda 1966 yılında kuruluşu planlanarak 1974 yılında faaliyete geçirilen alageyik üretim istasyonunda hayvan

sayısının artması, uzun yıllar yoğun kullanım sonucunda doğal besin maddesinin kalmayışı ve alan darlığı gibi nedenlerle, mevcut 64 adet birey 2003 yılında doğal yaşama ortamı içinde seçilen yeni alana taşınmıştır. Doğal ortam özelliklerini taşıyan 430 ha'lık yeni üretim istasyonunda, iyileştirme çalışmaları ve yazın yem desteği yapılarak taşıma kapasitesinin 100 alageyik olarak sınırlandırılması uygun görülmektedir. Sayının artması halinde fazla hayvanların, doğaya salınması ya da önceden yaşadığı bilinen diğer bölgelere nakledilmesi ile projenin amaçlarından en önemlisi gerçekleştirilmiş olacaktır.

Alanda, Akdeniz Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Biyoloji bölümü elemanlarıyla transekt ve braun-blanquet yöntemleri kullanılarak 75 familyaya ait 426 bitki türü (33 endemik) belirlenmiştir.

Alageyiklerin doğal ortamda, genellikle akşam karanlık çökmeden beslenme amaçlı yayılıma çıktıkları gözlenmiştir. İlkbahardan yaz başlangıcına kadar yeşil çayır otlarını tercih ettikleri, yazın su kenarlarındaki yeşil otlarla, ibreli ve çoğu maki elemanlarından oluşan yapraklı türlerin mönüdeki oranı artmaktadır. Sonbaharda çalılarının yapraklarının yanı sıra palamut, keçi boynuzu, tespih, zeytin gibi meyvelerin yendiği çiftleşme döneminde erkek bireylerin hazırladıkları yalakların civarındaki dışkıları ve ölen hayvanların işkembe analizlerinden belirlenmiştir. Tercih edilen bitki oranı üzerinde, alanda bulunan türlerin çeşitliliği, dağılımı, yoğunluğu ve diğer rekabetçi türlerin varlığının etkili olduğu ortaya konulmuştur.

Doğal ortamda alageyiklerin, 3760 ha alanı sezona bağlı, 4330 ha alanı ise yoğun olarak kullandıkları tespit edilmiştir. Bu alanda, tarım ve yerleşim alanı olarak kullanılan 323,8 ha'lık kısmın 113,5 ha'nın optimal yaşama alanı içinde yer aldığı belirlenmiştir. Yoğun kullanım alanındaki 113,5 ha arazinin 5,6 ha'ı alabalık üretim çiftliği ve lokantası ile çevresindeki araziden, 77,4 ha'ı tarla ve açık alanlardan, 23,8 ha'ı çevresi çitle çevrili tarla ve meyve bahçelerinden, 0,5 ha'ı zeytinlik ve 6,2 ha'ı portakal bahçelerinden oluşmaktadır. Alageyik ve domuz zararına karşı çevrilen alanlar 27,6 hektardır.

## SONUÇ ve ÖNERİLER

Dünyada son doğal alageyik popülasyonu bugün Düzlerçamı Yaban Hayatı Geliştirme alanındadır. Buna karşılık özel araziler ve diğer kullanımlar nedeniyle alana giriş çıkışlar kontrol edilememektedir. Bu durum, araç ve insanların gürültüsü ile evcil hayvan sürülerinin otlatılması gibi olumsuz etkilerin yanında tarla ve bahçelerde toksik madde içeren ilaç kullanımına bağlı olası zehirlenmelere yol açarak ekosistem bütünlüğünün bozulmasına neden olabileceği gibi alan iyileştirme çalışmalarının yapılmasını da engellemektedir. Kesin çözüm, kanunların izin verdiği ölçüde özel arazilerin kamulaştırılmasında yatmaktadır. Aynı zamanda sahanın doğal sit alanı olması bu durumu desteklemektedir. Koruma sağlandıktan sonra alan iyileştirme çalışmaları kapsamında yeni açıklıklar oluşturularak, dere ve diğer kaynaklardan alınacak suyun açık/kapalı kanallarla ormana dağıtılması, daha geniş alan kullanımını teşvik edilmelidir.

Doğal ortamda evcil hayvan sürülerinden kaynaklanan kene benzeri parazitlerin yok edilmesi ve yenilebilir ot ve sürgünlerin artırılması için denetimli yakma uygulamaları yapılmalıdır. Açık alanlara yem bitkileri (korunga, burçak, vb.) ekilip, dut ve dişbudak gibi sonbaharda yem değeri olan ağaç türleri dikilmelidir. Bütün bu çalışmaların yapılması, Düzlerçamı YHGS'nda kısa süre içinde sahip olduğu doğal güzellikler, arkeolojik değerleri ve yaban hayatı zenginliği ile ekoturizm ve bilimsel açıdan ön plana taşımaya yetecektir.

**Yıl: 2005, Teknik Bülten No: 23, Antalya.**

**Yazışma Adresi:** Batı Akdeniz Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, P.K.: 264 07002 ANTALYA

**Proje Lideri:** Halil SARIBAŞAK

**Proje Yürütücüleri:** M. Süleyman KAÇAR, Dr. Mehmet Ali BAŞARAN, Yusuf CENGİZ, Yrd. Doç. Dr. Afşin KÖKER, Aydın SERT

**Tel :** (242) 345 04 38 **Faks:** (242) 345 04 50

**E-posta :** [baoram@ogm.gov.tr](mailto:baoram@ogm.gov.tr)

**Web :** <http://www.baoram.gov.tr>